

MARYJA PRZYGOTOWANA PRZEZ DUCHA ŚWIĘTEGO, WYBRANA PRZEZ BOGA OJCA NA MATKĘ JEGO SYNA W RELIGIJNOŚCI EWANGELIKÓW

Chrześcijanie wyznają wspólną wiarę w Zrodzonego z Maryi Dziewicy potwierdzając tym samym wyjątkowe miejsce Matki Pana w historii zbawienia. Tę prawdę w sposób ewidentny odzwierciedlają pierwotne formuły wyznania wiary powstałe w kręgu liturgiczno-chrzcielnyh wspominające Maryję Dziewicę. To właśnie Maryja z woli Trzech Osób Boskich została włączona w historię zbawienia i wskazana przez Chrystusa jako matka Jego braci i sióstr. Stąd też tytuł „*Theotokos – Matka Boża*” jest punktem spotkania i wspólną podstawą dla wszystkich chrześcijan, by przystąpić do zawarcia porozumienia co do miejsca Maryi w wierze Kościoła¹. Wittemberski Reformator, Marcin Luter, w komentarzu do *Magnificat* mówi: „Nazywając Ją Matką Bożą, rozumie się całą Jej cześć; nikt nie może powiedzieć o Niej czegoś większego, nawet gdyby miał tyle języków, ile jest liści na drzewie, gwiazd na niebie i piasku na dnie morza. Także nasze serce powinno się zastanowić, co to znaczy być Matką Bożą”². Max Thurian sądzi, że nauka maryjna Reformacji „wpisała się w wielką Tradycję Kościoła w ogóle, a zwłaszcza w tradycję patrystyczną pierwszych wieków”³.

¹ A. Köberle, *Natus ex Virgine*, „Eine heilige Kirche” 23(1942), s. 141-155; A. Ziegenaus, *Die Jungfrauengeburt im Apostolischen Glaubensbekenntnis. Ihre Interpretation bei Adolf von Harnack*, w: *Mariologisches Studien*, t. VII, hrsg. H. Petri, Divergerzen in der Mariologie, Regensburg 1989, s. 35-55; W. Życiński, *Matka Boża chrześcijan*, Kraków 1995; J. Macquarie, *Mary for all Christians*, London 1992; A. M. Triacca, *Maria Vergine, madre dell'unita. Linee teologico-liturgiche per il dialogo ecumenico*, „Rivista Liturgica” 85(1998), nr 2-3, s. 171-208; V. Subilia, *Ecumenismo e mariologia*, „Protestantesimo” 39(1984), s. 99-102; H. Gorski, *Die Niedrigkeit seiner Magd. Darstellung und theologische Analyse der Mariologie Martin Luthers als Beitrag zum gegenwärtigen lutherisch/römisch-katholischen Gespräch* (Europäische Hochschulschriften Reihe XXIII, Theologie vol. 311) Verlag Peter Lang, Frankfurt–Bern–New York–Paris 1987, s. 137.

² *D. Martin Luthers Werke, Kritische Gesamtausgabe*, Weimar 1883 (Weimarer Ausgabe – WA) 7, 572, 26-573,3; H. J. Hennig, *Die Lehre von der Mutter Gottes in den evangelischen-lutherischen Bekenntnisschriften und bei den lutherischen Vätern*, „Una Sancta” 16(1961), s. 55-80.

³ M. Thurian, *Maryja Matka Pana, Figura Kościoła*, przekł. z franc. E. Ogiński, Warszawa 1990, s. 93.

Protestantyzm nie jest wyznaniem jednolitym. Wyróżnia się w nim trzy główne konfesje: anglikanizm, kalwinizm, luteranizm. We wszystkich odmianach protestantyzmu miejsce Maryi – *Theotokos* w doktrynie jest marginalne; sprowadza się zasadniczo do faktów biblijnych historii zbawienia określonych w symbolach wiary: „narodził się z Maryi Dziewicy”⁴. Zróznicowane miejsce Matki Pana przypada w życiu liturgicznym w poszczególnych Kościołach i wspólnotach⁵. Można natomiast mówić o znaczniejszym miejscu Maryi w modelu religijnym zalecanym wiernym – wzorze pierwszej chrześcijanki, przedstawienie Jej jako świadka i siostry w wierze⁶. Spośród Kościołów wyrosłych z Reformacji interesująca i dość oryginalna doktryna o Maryi zawiera się w Kościele luteranckim⁷. Miejsce Maryi w wierze i kulcie chrześcijan ewangelików jest przedmiotem sporów nie tylko pomiędzy wyznaniem, ale także w samym protestantyzmie⁸. Brak jest jednomyślności w zakresie problematyki maryjnej, co jest charakterystyczną cechą chrześcijaństwa ewangelickiego⁹. Od końca XVI do XIX wieku na temat Maryi, Matki Pana, w teologii protestanckiej panowało milczenie. Nie negowano wprowadzenia podstawowych prawd maryjnych, gdyż główny temat maryjny – *Theotokos*, jest wartością chrystologiczną¹⁰. Protestancki chrystocentryzm nie byłby możliwy bez myśli maryjnej. Maryjna myśl religijna pozostała niepodważalna także na płaszczyźnie egzegetycznej¹¹. Nie podlega żadnej dyskusji, że nie zaniechano

⁴ G. Maron, *Maria nella teologia protestante*, „Concilium” 8(1983), s. 92-105.

⁵ Zob. R. Greenacre, *La Vergine Maria nei testi liturgici della comunione anglicana*, „Rivista Liturgica” 1998, nr 2-3, s. 221-240; tamże: E. Genre, *C' e posto per Maria nella liturgia riformata?* (s. 241-256), D. Wackerbarth, *Maria nella liturgia luterana*, (s. 257-292); W. Nowak, *Współczesna cześć Maryi u polskich protestantów*, w: *Przewodniczka*, Jasna Góra-Częstochowa 1994, s. 679-689.

⁶ *Maria nostra sorella, a cura della Federazione delle Chiese evangeliche in Italia*, Edizioni Com-nuovi tempi, Roma 1988; E. Parmentier, *Revisiter Marie*, „Positions Lutheriennes” 45/3 (1997), s. 296-317.

⁷ W. Nowak, *Matka Pana w religijności ewangelików Prus Wschodnich (1525-1945)*, Olsztyn 1996, s. 231; D. Wackerbarth, *Maria nella liturgia luterana*, s. 270-292.

⁸ Nowak, *Matka Pana w religijności ewangelików*, s. 185-187; R. Radford-Ruether, *Maria – Kirche in weiblicher Gestalt*, München 1980; A. F. Dumas, *Marie de Nazareth, Labor et Fides*, Genewa 1989; R. Wind, *Maria aus Nazaret, aus Betanien, aus Magdala. Drei Frauengeschichten*, Gütersloh 1996; E. Moltmann-Wendel, H. Küng, J. Moltmann, *Was geht uns Maria an?* Gütersloh 1991; W. Härle, *Exkurs zur Mariologie*, w: tenże, *Dogmatik*, Berlin–New York (de Gruyter) 1995, s. 351-354; G. Miegge, *La Vergine Maria. Saggio di storia del dogma*, con appendice di A. A. Sonelli, Claudiana, wyd. 2, Torino 1982; P. Ricca, G. Tourn, *Gli evangelici e Maria*, Claudiana, Torino 1987.

⁹ W. Locher, *Inhalt und Absicht von Zwinglis Marienlehre*, w: *Huldrych Zwingli in neuer Sicht*, Zwingli Verlag, Zurich 1969, s. 127-135.

¹⁰ G. Miegge, *La Vergine Maria. Saggio di storia del dogma*, Claudiana, Torino 1982, s. 55.

¹¹ A. Petri, *Reformatorsche Frömmigkeit und Maria*, w: *Maria heute ehren*, hrsg.v. W. Beinert, Freiburg–Basel–Wien 1977, s. 64.

oddawania czci Maryi. H. Düfel prognozuje też, że także w przyszłości pobożność maryjna istnieć będzie w wewnętrznej ewangelickiej religijności¹². Niemniej jednak trudno określić, jakie formy oddawania czci Maryi teologowie protestanccy wieku XX uważają za poprawne. Ostatecznym autorytetem i kryterium dla Kościołów i wspólnot chrześcijańskich wyrosłych z Reformacji jest Pismo święte, interpretowane przez wyznania wiary sformułowane jeszcze w XVI w., a zawarte w Księgach Wyznaniowych. Księgi te ograniczają się do określenia Maryi dziewiczą Matką Boga, nie aprobując jakichkolwiek form Jej kultu w obawie, by nie przysłonił on kultu Boga. Stąd też na ogół w protestantyzmie odrzuca się pojęcie „kult”, „cześć”, w zamian proponując pojęcie „szacunek”, a także: „błogosławienie Maryi” i „wdzięczność”¹³. Chrześcijanin winien sławić raczej Dawcę darów, które otrzymała Maryja, a nie obdarowaną. „Błogosławienie Maryi” wydaje się być w doktrynie teologicznej i formach życia religijnego terminem technicznym na oznaczenie stosunku ewangelików do Maryi; uznaje błogosławienie Maryi, gdyż czyni to Biblia opisując nawiedzenie Elżbiety: „Błogosławiona jesteś, iżeś uwierzyła” (Łk 1, 45), podobnie jak dopuszcza w imię wierności Pismu świętemu pozdrawianie Matki Pana za przykładem zwiastującego Anioła – „Witaj, obdarowana łaską” (Łk 1, 28).

Ponieważ Maryja z woli Trzech Osób Boskich została włączona w historię zbawienia, powstaje pytanie, jak przedstawia się w życiu religijnym ewangelików problem relacji Maryi do Trójcy Świętej w wierze i liturgii Kościoła luterńskiego. W rozwiązaniu tak postawionego problemu posłuży przeprowadzona w tym aspekcie analiza Ksiąg Symbolicznych, Ustaw i Agend kościelnych, zbiorów kazań, śpiewników i modlitewników, służby Bożej zborowej i praktyk nabożeństw domowych.

MARYJA PRZYGOTOWANA PRZEZ DUCHA ŚWIĘTEGO DO GODNOŚCI MATKI PANA

Centralne wydarzenie wszechświata, jakim jest akt historiozbawczy, kiedy Bóg stał się człowiekiem, czyli chwila Wcielenia Syna Bożego, było związane z życiem Maryi. Św. Mateusz zaznacza, że „Maryja znalazła się brzemienną za sprawą Ducha Świętego” (Mt 1, 18). W innym miejscu zaznacza, że „z Ducha

¹² Nowak, *Matka Pana w religijności ewangelików*, s. 186.

¹³ S. C. Napiórkowski, *Spór o Matkę*, Lublin 1988, s.103; tenże, *Matka mojego Pana*, Opole 1988, s. 58-59; A. Skowronek, *Zagadnienia maryjne w historii ekumenizmu. Problemy, poszukiwania, perspektywy*, „Przegląd Powszechny” 5(1991), s. 222-223; P. Ricca, *Maria di Nazareth nella riflessione di alcuni teologi contemporanei della Riforma*, „Marianum” 145/2(1993), s. 473-493.

Świętego jest To, co się w Maryi poczęło” (Mt 1, 20). Z kolei święty Łukasz przytacza słowa anioła Gabriela w chwili zwiastowania: „Duch Święty zstąpi na Ciebie a moc Najwyższego osłoni Cię. Dlatego też Święte, które narodzi, będzie nazwane Synem Bożym” (Łk 1, 35). Dzięki Duchowi Świętemu Maryja staje się nową Świątynią Pana i Jego mieszkaniem¹⁴. Do tej godności przygotowana została przez Ducha Świętego, który Ją uświęcił, uczynił godną tytułu Matki Pana. Różne Kościoły w różny sposób uczą o Jej świętości, o wolności od grzechu jako przygotowaniu Maryi do poczęcia Syna Bożego.

Chrześcijańskie Kościoły Wschodu niezmiennie podkreślają świętość Maryi od chwili poczęcia oraz Jej religijną i teologiczną rolę Matki Jezusa. Protestantyzm twierdzi, że tylko Bóg jest tym, który przebacza i odpuszcza, a człowiek tylko tym, który przyjmuje i ufnie oddaje się objawieniu Bożej łaski. Człowiek jest święty z chwilą usprawiedliwienia, gdy Bóg go ułaskawia. Maryja i święci nie mają świętości od siebie samych, lecz jest to świętość podarowana, wywodząca się z łaski. Człowiek święty nie przestaje być grzesznym. Wyraża to znana zasada reformacyjna: *peccator simul iustus, iustus simul peccator*. Luteranie pojęcie „święty” rozumieją szeroko, tak jak to ukazane jest w Biblii: świętymi są wszyscy, których usprawiedliwia łaska Chrystusa, czy to żyjący na ziemi, czy umarli. Teologia katolicka wyjmuje Bożą Rodzicielkę spod powszechnego prawa grzechu pierworodnego, a współczesna teologia protestancka nie widzi takiej możliwości z powodu braku podstaw biblijnych. Generalnie stanowisko protestanckie jest zdecydowanie przeciwne katolickiej nauce o wolności Maryi od jakiegokolwiek grzechu, a w szczególności od grzechu pierworodnego¹⁵. Protestanci twierdzą, że Matka Pana jest jedynie fizycznym narzędziem Wcielenia. Maryja otrzymała, bez wątplenia, wybitną łaskę wybrania na Matkę, jednakże – uczą ewangelicy – łaska Macierzyństwa nie przemienia Jej intymnej istoty, pozostawiając niezmienione, skażone ludzkie podłoże, jak w każdej duszy chrześcijańskiej¹⁶.

Tradycja protestancka przyjmuje, że Matka Pana, jak każdy człowiek, była grzeszna, wybranie Jej na Matkę Syna Bożego nie można tłumaczyć wolnością od grzechu pierworodnego. W teologii protestanckiej Niepokalanego Poczęcia Maryi nie da się pogodzić z nauczaniem Pisma świętego. Według teologów protestanckich solidarność Maryi z całą ludzkością w podleganiu grzechowi pierworodnemu jest zasadą, która kształtuje pojęcie świętości Matki Pana¹⁷. Uważają

¹⁴ G. M. Bartosik, *Przybytek Ducha Świętego. Relacja Duch Święty–Maryja według Pisma Świętego i Ojców Kościoła*, w: *Duch Święty a Maryja*, red. S. C. Napiórkowski, T. Siudy, K. Kowalik, Częstochowa 1999, s. 50-52.

¹⁵ Nowak, *Matka Pana w religijności ewangelików*, s. 141-150.

¹⁶ L. J. Suenens, *Kim jest Ona? Synteza mariologii*, Warszawa 1988, s. 54.

¹⁷ H. Asmussen, *Maria, die Mutter Gottes*, Stuttgart 1951, s. 26-40; por. także: S. C. Napiórkowski, *Pastor Hans Asmussen o Najświętszej Maryi Pannie*, „Ateneum Kapłańskie” 73(1969), s. 133-146.

oni, że nie można Niepokalanego Poczęcia potwierdzić przeznaczeniem Maryi do Bożego macierzyństwa. Wybranie do macierzyństwa jest decyzją miłości Bożej, który prowadził Ją wbrew Jej grzechowi, który zaciągnęła¹⁸. W nauczaniu Lutra jest absolutnie pewne, że Maryja, gdyby nawet nie była bez grzechu pierwotnego od urodzenia, to w chwili poczęcia Jezusa byłaby oczyszczona przez Ducha Świętego i uwolniona od tegoż grzechu. Prawdę tę wyjaśnia w ten sposób: „Każdy człowiek, który nie jest osobą Bożą jak Chrystus, ma grzeszne żądze; ale Chrystus nie ma ich, gdyż jest osobą Bożą; a w poczęciu całe to ciało i krew Marii zostały oczyszczone tak, że nic grzesznego nie pozostało”¹⁹. Samuel Dambrowski w kazaniu na dzień Poczęcia Maryi Panny wyjaśnia: „Chociaż tedy Panna Maryja w grzechu pierwotnym się poczęła jako inni ludzie, jednak grzechowi w ciele, jako wybrane naczynie Boże, panować nie dopuściła, służąc Panu Bogu po wszystkie dni w sprawiedliwości i świętobliwości prawdziwej”²⁰. Bóg, który ją wybrał na Matkę naszego Pana, sprawił, że Duch Święty dla wcielenia Syna Bożego przygotował Ją, uświęcił, uczynił świątynią Boga, zamieszkał w Niej przez wiarę i od grzechu zachował.

BÓG OJCIEC WYBRAŁ MARYJĘ NA MATKĘ SWEGO SYNA I OBDAROWAŁ ŁASKĄ

Maryja, pokorna Służebnica Pańska, przyjmując Słowo Ojca Przedwiecznego staje się wybraną przez Boga Dziewiczą Matką Jego Syna, „pałacem Królewskim”, z którego wyszedł Mocarz dla wyzwolenia swego ludu²¹. Jan Seklucjan w swoim *Katechizmie* wyznaje: „Albowiem ją nad insze więcej Pan Bóg umiłował, że matką Synowi swemu obrał i tudzież dla wiary jej, skoro uwierzyła i poselstwy przyzwoliła, poczęła Syna Bożego i porodziła. A jako przed porodem była, także i po porodzeniu, z osobliwego daru Bożego czystą panną została”²².

Dziewicze Boże macierzyństwo Maryi jest tym darem udzielonym Jej przez Boga Ojca, który wysławia *Magnificat*: „wielkie rzeczy mi uczynił”²³.

¹⁸ Napiórkowski, *Spór o Matkę*, s. 41.

¹⁹ Nowak, *Matka Pana w religijności ewangelików*, s. 149.

²⁰ S. Dambrowski, *Kazania albo Wykłady Porządne świętych ewangelii świętecznych, tudzież i innych świętych, które Kościół Boży w Polsce, w Prusiech, i indziej zwykł obchodzić przez cały rok [...]*, cz. 2, Toruń 1866, s. 16-17.

²¹ Nowak, *Matka Pana w religijności ewangelików*, s. 135.

²² Jan Seklucjan, *Wybór Pism*, Wyboru pism dokonał, opracował i wstępem poprzedził Stanisław Rospond, Olsztyn 1979, s. 21-22.

²³ K. Kowalik „Wielkie rzeczy” które uczynił Bóg Ojciec Maryi w „Komentarzu do *Magnificat*” Marcina Lutra, „*Salvatoris Mater*” 1(1999), s. 286-302.

Marcin Luter mówiąc o Maryi nie ogranicza się do dogmatycznej ścisłości w dziedzinie chrystologii i nauki o Wcieleniu. Słowa Maryi: „Wielkie rzeczy uczynił Mi Wszchemocny”, wyjaśnia Ojciec Reformacji w następujący sposób: „[...] owe wielkie rzeczy to nic innego jak fakt, że Maryja stała się Matką Boga. W dziele tym dane Jej zostało tak wiele i tak wielkich dóbr, że nikt nie może ich pojąć. Albowiem z nich wypływa wszelka cześć i błogosławieństwo; stąd wynika, że w ramach rodzaju ludzkiego jest Ona osobą jedyną swego rodzaju, ponad wszystkimi. Nikt nie jest Jej równy, ponieważ Ojcem Jej Dziecka – i to takiego Dziecka – jest Ojciec niebieski.[...] Są to wielkie rzeczy, niewyczerpane i niewymierne za pomocą słów. Całą Jej cześć streszczono zatem w jednym określeniu: nazywając Ją mianowicie »Matką Boga«” Odnośnie do darów towarzyszących macierzyństwu Bożemu Maryi twierdzi że: „[...] nie można ogarnąć ich ludzkim umysłem ani wyrazić słowami, chyba, że jedynym tytułem, który jak klamrą spina je w całość, byłby tytuł: Matka Boża. Nie można powiedzieć o Maryi niczego wznioślejszego”²⁴. Bóg jawi się jako dawca i sprawca wszystkiego oraz źródło miłości i wszelkiego poznania. Jego łaskę dostrzega doktor witemberski u początku każdego dobrego dzieła. Maryja dzięki Jego wejrzeniu wkroczyła w dzieje zbawienia jako Matka Syna Bożego, Zbawiciela świata. W ustach Maryi znajdują pochwałę Boże miłosierdzie, moc, hojność, sprawiedliwość i wierność. Jemu należy się najwyższa chwała; tylko w łasce znajduje uzasadnienie wszelka pochwała stworzenia²⁵. Maryja napełniona łaską w swym ubóstwie pragnie być służebnicą Pańską. Łaska Boża, która Ją napełnia, wzbudza w Niej wiarę w prawdziwość obietnic zwiastowania anioła. Jest Ona człowiekiem czystej wiary i bezwzględnej ufności, serdecznej miłości. Maryja jest błogosławiona z racji swej wiary (Łk 1, 45), jest pierwszą wierzącą. Marcin Luter objaśniając tajemnicę Zwiastowania ze zdumieniem mówi, że niesłychanym cudem było połączenie dziewicy i matki w jednej osobie, poczęcie bez mężczyzny, tylko przez działanie Ducha Świętego, ale jeszcze większy cud jest w tym, że Maryja uwierzyła bezwzględnie w posłannictwo Anioła. Pytanie Maryi: „Jakże się to stanie?” (Łk 1, 34), nie jest przecież oznaką wątpliwości, lecz przyznaniem się do zbyt wielkiej słabości rozumu ludzkiego, aby mógł pojąć takie posłannictwo. Duch Święty uczynił Ją Matką w jednej chwili²⁶. M. Luter dochodzi do wniosku, że wiara dokonała poczęcia. Tym aktem wiary, zgody i przyjęcia Bóg uczynił największą rzecz, jaką mógł uczynić: z najniższej, pokornej dziewicy uczynił Matką Bożą, tym samym uczynił coś więcej niż stworzenie Nieba i Ziemi²⁷.

²⁴ WA 7, 572, 30-31.

²⁵ K. Kowalik, *O ekumeniczną lekturę Marcina Lutera na przykładzie „Komentarza do Magnificat” (1521)*, „Studia Warmińskie” 33(1996), s. 176

²⁶ WA 37, 337, 2938.

²⁷ WA 45, 107, 25-26: Kazanie na dzień Nawiedzenia NMP 2 VII 1537.

Samą wiarą w słowa Anioła duchowo poczęła i urodziła Chrystusa w sercu, a jednocześnie poczęła i urodziła Go cielesnie. Gdyby nie poczęła w swoim sercu, przynigdy nie poczęłaby Go cielesnie. Matka Boża nie stała się świętą czy pobożną dzięki swojemu dziewictwu czy macierzyństwu, lecz dzięki woli wiary i dziełom Bożym²⁸. Jej wybranie przez Boga Ojca na matkę Jego Syna nie było nagrodą za służbę ani za wypracowaną doskonałość, lecz niezawisłą decyzją, mocą której Maryję uświęcił, uczynił godnym przybytkiem Matki Pana. Mają o tym mówić w Ewangelii słowa „witaj, obdarowana łaską” (Łk 1, 28). W kaznodziejstwie ewangelickim²⁹ na oznaczenie *gratia plena – kecharitomene* najczęściej występują określenia: „łaską udarowana”, „Bogu wdzięczna”, „Bogu przyjemna, miła”, „ułaskawiona”, ale też „pełna łaski” Termin ten – twierdzi Max Thurian – to szczególny tytuł, który przez związek ze zbawieniem mesjańskim podkreśla radość Maryi z powodu łaskowości Boga, której przedmiotem jest Ona w sposób szczególny³⁰. Otrzymuje jedyny w swoim rodzaju tytuł *kecharitomene*, który oznacza wyjątkową łaskę, jaką Bóg Ją obdarzył – że ma stać się matką Mesjasza. Maryja otrzymuje tytuł „pełna łaski” z racji swego wyjątkowego powołania Matki Pana, Matki Boga wcielonego. Od swego poczęcia i narodzenia przygotowywana jest przez Ducha Świętego do roli Matki Mesjasza. Była także w sposób tajemniczy przygotowana do wydarzenia Zwiastowania, a zostało to zaznaczone przez tytuł *chaire kecharitomene* – „Pan z Tobą, pełna świętości”³¹.

MARYJA WYBRANA PRZEZ OJCA PRZEDWIECZNEGO NA MATKĘ SYNA BOŻEGO

Bóg wybrał Maryję, dziewicę z rodu Dawida, która uwierzyła słowom anioła, na matkę swego Syna, i w ten sposób wypełniło się zapowiedziane przez Izajasza prorocтво (Iz 7, 14)³². Luter naucza, że Maryja w *Magnificat* nie przypisywała swoim zasługom łaski, której doznała, bo choć była wolna od grzechu, to jednak dar macierzyństwa Bożego przewyższa wszystko do tego stopnia, iż nie można go było wysłużyć.

Ojciec Reformacji, Marcin Luter, w kazaniu wygłoszonym w 1533 r. na święto Nawiedzenia Maryi nazwał Bogarodzicę „Niewiastą ponad wszystkie niewias-

²⁸ WA 7, 809, 8-12.

²⁹ Zob. tłumaczenie *chaire kecharitomene* w ujęciu M. Lutra, M. Reja, J. Kalkksteina, G. Orszaka, S. Dambrowskiego, G. Żarnowieckiego, w: Nowak, *Matka Pana w religijności ewangelików*, s. 143-145.

³⁰ Thurian, *Maryja Matka Pana, Figura Kościoła*, s. 31-37.

³¹ Nowak, *Matka Pana w religijności ewangelików*, s. 144-145.

³² WA 7, 573, 37.

ty, Księżną pośród rodzaju ludzkiego, żadna niewiasta na ziemi nie jest Ci równą. Takiej matki jak Ty nie ma na ziemi, bo Ty jesteś Matką mojego Pana i owoc żywota Twojego jest ponad wszystkie owoce żywota”³³. Także w *Małym Katechizmie* komentując drugi artykuł wiary *Składu apostolskiego* wyznał swoją wiarę w Boże macierzyństwo Maryi: „Wierzę, że Jezus Chrystus, prawdziwy Bóg z Ojca w wieczności zrodzony i zarazem prawdziwy człowiek, z Maryi Panny narodzony, jest moim Panem, który mnie zgubionego i potępionego człowieka wybawił, odkupił i pozyskał od wszelkiego grzechu, od śmierci i władzy szatana, nie złotem ani srebrem, ale krwią Swoją świętą i drogą i niewinną męką i śmiercią swoją [...]”³⁴. Melancton w *Apologii Confessio Augustana* w art. 21 nazywa Maryję *Dignissima amplissimis honoribus*; Justus Jonas dokonując w 1531 r. przekładu tego pojęcia wprowadza na jego miejsce termin *Theotokos*³⁵.

W nauczaniu Lutra Boże macierzyństwo Maryi uwiarygodnia realizm Wcielenia. To uzasadnia wyeksponowanie tajemnicy Bożego macierzyństwa Maryi, czyli tym samym tajemnicy Wcielenia, jako podstawowego faktu dla historii przymierza człowieka z Bogiem³⁶. O. prof. Napiórkowski stwierdza: „W oczach wielu protestantów w tym właściwie kryje się istotna wartość teologiczna pierwszego dogmatu maryjnego, że zapewnia on o realizmie Wcielenia: jak Maryja była prawdziwym człowiekiem, tak prawdziwe człowieczeństwo zostało przyjęte przez Słowo”³⁷. Karol Barth tytuł *Theotokos* uważa za poprawny, dozwolony i konieczny, także w protestantyzmie, gdyż wyraża on prawdę, że Maryja zrodziła Syna Bożego, a także pogłębia naukę o prawdziwym człowieczeństwie Chrystusa³⁸.

Trzy symbole wiary starożytnego Kościoła: apostolski, nicejsko-konstantynopolitański i atanazjański, wspólne dziedzictwo wiary Kościołów chrześcijańskich, w tym również luterańskiego, zgodnie wyznają prawdę o Bożym macierzyństwie Maryi, Matki Pana, „który narodził się z Maryi Dziewicy”³⁹. Wszystkie te trzy symbole wiary znajdują się w księgach liturgicznych Kościoła ewangelickiego Pomorza Wschodniego od wydania ustawy kościelnej księcia Albrechta Hohenzollerna w 1525 r. do XX w.

Prawdy wiary Kościoła luterańskiego wyrażone w symbolach wiary i Księgach Symbolicznych miały odzwierciedlenie w jego liturgii i formach religijności⁴⁰.

³³ WA 37,97.

³⁴ *Mały i Duży Katechizm doktora Marcina Lutra*, przetłumaczył i wstępem opatrzył ks. dr Andrzej Wantula, Warszawa 1962, art. 2, s. 28.

³⁵ BLSK, 322, 15.

³⁶ WA 7, 596, 28- 30; *Bekentnisschriften der Evangelisch-lutherischen Kirche*, wyd. 7, Göttingen 1976, 1024, 30-41.

³⁷ WA 54, 49,38-50,1; Napiórkowski, *Matka mojego Pana*, s. 26.

³⁸ K. Barth, *Dogmatik im Grundriß*, Stuttgart 1947, s. 124.

³⁹ *Altpreussisches Kirchenbuch*, Königsberg in. Pr. 1861, s. 176-181.

⁴⁰ Nowak, *Matka Pana w religijności ewangelików*, s. 119.

W luteranizmie prawda o Bożym macierzyństwie Maryi była przede wszystkim potwierdzona w liturgii obchodem świąt Bożego Narodzenia, które było świętem Wcielenia Słowa Bożego, prawdziwego Boga i Człowieka zrodzonego z Maryi Dziewicy⁴¹. Marcin Luter w kazaniach wygłoszonych w 1530 i 1534 r. na święta Bożego Narodzenia podkreśla jego wymiar chrystologiczny: „Święto urodzin naszego Jezusa Chrystusa przeważnie z tej przyczyny ustanowione w chrześcijaństwie, aby historią tę się opowiadało a ludzie pilnie jej się uczyli, tak żeby młodzieży i prostemu człowiekowi w pamięci została i w sercu utkwiała, i wszyscy odkupiciela swego dobrze poznali”⁴². Świętem potwierdzającym wiarę we Wcielenie Syna Bożego jest w Kościele ewangelickim dzień Zwiastowania Maryi.

Kolekta na święto Zwiastowania, począwszy od najdawniejszych ksiąg liturgicznych Prus Książęcych, od roku 1544, aż po XX w. określa Maryję jako Bogarodzicę: „Panie Boże! Któryś chciał, aby iedyny Syn twoy z żywota błogosławioney czystey Panny Maryi przez zwiastowanie Anioła świętego, człowieczeństwo na się przyjął, racz to nam miłościwie dać, abyśmy prawie wierząc, że ona jest matką Bożą, owoc a pożytek człowieczeństwa iego otrzymać mogli”⁴³.

Kolekta z Kancjonału gdańskiego z 1736 r. w święto Zwiastowania stosuje do Maryi tytuł Bogarodzicy: „[...] żebyśmy wierzyli, że ona Bogurodzica iest [...]”⁴⁴. Oprócz własnych zmiennych części święta maryjne w nowszej liturgii Kościoła luterńskiego mają własną prefację, w której wyrażona jest prawda o Bożym macierzyństwie Maryi⁴⁵. W odnowionej liturgii Kościoła ewangelicko-augsburskiego kolekty na święta maryjne określają Maryję Matką Zbawiciela, Matką naszego Pana: „[...] wybrałaś Marię [...] na matkę Syna swojego [...], abyśmy jak Matka Zbawiciela [...]”, a w modlitwie powszechnej nazywają Ją „Matką naszego Pana”, natomiast w dzień Nawiedzenia Marii Panny słyszymy: „Syn Twój umiłowany przyjął nasze ciało i w nim się objawił światu”⁴⁶.

Tytuł Maryi: *Theotokos*, w religijności ewangelickiej kształtowała pieśń zborowa i nabożna. Boże macierzyństwo Maryi jest przedmiotem czci szczególnie w pieśniach śpiewanych w okresie Bożego Narodzenia, na przykład: *Dzień się we-*

⁴¹ Ustawa z 1731, s. 41, kolekta na święto Narodzenia Pańskiego: „Wszechmogący wieczny Boże, dziękujemy całym sercem i uprzejmym, żeś świat tak umiłowal i Syna twego jednorodzonego posłał, który się narodził z niewiasty czystey Maryi Panny [...]; *Kolekty*, w: Nowak, *Matka Pana w religijności ewangelików*, s. 244-246.

⁴² *Dra Marcina Lutra Postyla domowa*, Cieszyn 1883 (reprint z 1993 roku wydany przez Wydawnictwo „Augustana” Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego), s. 54-55.

⁴³ Nowak, *Matka Pana w religijności ewangelików*, s. 120, 244-246.

⁴⁴ *Brewiarz modlitw albo krótkie ogarnienie, w którym znajdują się Modlitwy [...]*, Gdańsk 1737, w: *Kancjonał gdański, 1736*, s. 14.

⁴⁵ J. Gross, *Stosunek Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego do kultu Maryi Panny*, Warszawa 1960 (mps w Archiwum ChAT), s. 77-78.

⁴⁶ M. Uglorz, *Przed ołtarzem Pańskim*, cz. IV, Bielsko Biala 1996, s. 4-9.

soły zjawił ze wschodu Królewskiego, której druga strofa opiewa Dziewicze macierzyństwo Maryi: „Z Maryi, czystey Panny, Syn Boga żywego, jest dla okupu rodzaju ludzkiego dany”⁴⁷. Tajemnicę wcielenia wielbi pieśń *Zbawca nasz k'nam przyszedł (Unser Heil ist kommen)*, której druga zwrotka mówi: „Stawa się Bóg ciałem, Maryą obiera matkę, z Panieństwem ciałem...”⁴⁸. O Maryi *Theotokos* mówi pieśń: *Pochwalmyż wszyscy społem Pana Boga z tego*⁴⁹. Pieśni te opiewają misterium, że Bóg-Człowiek jest w łączności z tą, która w tym czasie, na tej ziemi była Jego Matką.

W religijności ewangelików ważną funkcję pełniło kazanie będące zwiastowaniem słowa Bożego. Miało ono zastosowanie w formie żywego słowa podczas nabożeństwa w zborze⁵⁰, ale i w formie drukowanej – w nabożeństwie domowym⁵¹. W postyllografii ewangelickiej od XVI do XIX w. w kazaniach na święta maryjne (Oczyszczenia, Zwiastowania, Nawiedzenia)⁵² Maryja nazywana jest *Theotokos*, chociaż częściej stosowane i bardziej lubiane wydają się być tytuły: Matka Zbawiciela, Matka Chrystusa, Matka Pana⁵³.

Matka Pana, *Theotokos*, w religijności ewangelików, to przede wszystkim Matka Boga – Człowieka, Matka Wcielonego Słowa, Matka Syna Bożego, Odkupiciela rodzaju ludzkiego, Matka Chrystusa, wybrana przez Ojca Przedwiecznego. Taki obraz Maryi *Theotokos* zawarty jest przede wszystkim w Księgach Symbolicznych Kościoła luterańskiego, w formułach wyznania wiary, w liturgii⁵⁴, w pieśniach i komentarzach do Ewangelii, w kazaniach. Tytuł: Matka Pana – *Theotokos*, występuje ściśle w łączności z tajemnicą wcielenia Słowa Bożego, ma znaczenie przede wszystkim chrystologiczne⁵⁵.

Maryja jest Matką Boga – to znaczy, że Bóg stał się Jej Synem, synem ludzkiej natury, stał się w pełni człowiekiem. Maryja jest Matką Boga – to znaczy, że

⁴⁷ Nowo wydany *Kancjonał Pruski, Zawierający w sobie Wybór Pieśni Starych i Nowych w ziemi Pruskiej i Branderburskiej zwyczajnych [...]*, Królewiec 1915, s. 32-33, nr 32: *Der Tag, der ist so freudenreich / Dzień się wesoły zjawił* (zwr. 1, 2, 3); *Evangelisches Kirchen Gesangbuch, Ausgabe für Evangelisch-Lutherische Kirche in Bayern, München 1957*, nr 18.

⁴⁸ Nowo wydany *Kancjonał Pruski*, s. 55-56, nr 58.

⁴⁹ Tamże, s. 62, nr 66.

⁵⁰ F. Merkel, *Die evangelische Gottesdienst*, „Liturgisches Jahrbuch” 32(1982), Heft 3, s. 155-160.

⁵¹ Nowak, *Matka Pana w religijności ewangelików*, s. 55-61.

⁵² F. Schulz, *Die Ordnung der liturgischen zeit in den Kirchen der Reformation*, „Liturgisches Jahrbuch” 32(1982), Heft 1, s. 6-9

⁵³ Tamże, s. 123-127.

⁵⁴ W. Schubert, *Die Kollekte im evangelisch-lutherischen Gottesdienst. Kritische Untersuchung ihrer Sprachgestalt in den evangelisch-lutherischen Agenden*, „Liturgisches Jahrbuch” 19(1969), Heft 3, s. 177-192; Nowak, *Matka Pana w religijności ewangelików*, s. 244-246.

⁵⁵ Nowak, *Matka Pana w religijności ewangelików*, s. 126-127.

od chwili cudownego poczęcia Jej syn jest Synem Boga Ojca, jest Bogiem wcielonym. Nauka Soboru Efeskiego (431 r.), który przyznał Maryi tytuł Matki Boga – *Theotokos*, i Chalcedońskiego (451 r.), który uznał dwie natury Chrystusa w jednej osobie, ostatecznie określa to samo i dobrze wyraża tajemnicę Chrystusa, który – według Ewangelii – jest prawdziwym Bogiem i prawdziwym człowiekiem⁵⁶.

Elżbieta napełniona Duchem Świętym rozpoznaje mesjańskie macierzyństwo Maryi. Tytuł „Pan” (*Kyrios*), który Elżbieta nadaje Mesjaszowi (Łk 1, 43), podkreśla Jego boski charakter. Św. Łukasz nadaje tytułowi *Kyrios* znaczenie boskie – Chrystus Pan jest Bogiem. Sobór Efeski zatwierdził tradycję, wedle której tytuł „Matka Boga”, nadany Maryi przez Elżbietę, zinterpretowany został przez ewangelistę w świetle Objawienia jako tytuł mesjańskiego i Bożego macierzyństwa – „Matka Boga” – *Theotokos*⁵⁷. Treść obu określeń macierzyństwa Maryi jest jednakowa: „Matka Pana” u Elżbiety to „Matka Boga”, ludzka Matka Chrystusa, prawdziwego Boga i prawdziwego Człowieka⁵⁸.

Formuła *Theotokos* wyraża prawdę, że Maryja zrodziła kogoś doskonale jednego: że Syn Maryi nie był kimś obok Syna Bożego. Formuła ta wyjaśnia i pogłębia doktrynę chrystologiczną o bóstwie Jezusa Chrystusa. Jezus Chrystus jest prawdziwym Bogiem i prawdziwym człowiekiem. Jak wyjaśnia Luter, Chrystus jest *Deus incanatus, Deus corporeus*⁵⁹. Jednocześnie w religijności ewangelicznej ukazuje się tytuł Maryi jako Matki Pana, który podkreśla somatyczny aspekt macierzyńskiej relacji Maryi względem Jezusa. Dlatego mówi się o Maryi jako o Matce Pana akcentując, że tytuł ten rozumiany jest jako „cielesna matka Syna Bożego”. Ponadto występuje też określenie „cielesna matka wiecznego Syna Bożego, cielesna Matka Jezusa, Pan z łaski swojej [...] raczył uczynić być błogosławioną a godną matką ciała swojemu świętemu”⁶⁰.

W formach maryjnej religijności ewangelicznej Pomorza Wschodniego używa się tytułu „Matka Boża”, chociaż trzeba przyznać, że w teologicznych rozważaniach preferowanym Jej tytułem jest ewangeliczne określenie, użyte przez Elżbietę – „Matka Pana” (Łk 1, 43).

W życiu religijnym ewangelików luterańskich można odnaleźć tytuły do okazywanej czci Matce Pana. Jako przygotowana przez Ducha Świętego, wybrana

⁵⁶ Napiórkowski, *Spór o Matkę*, s. 22-24; tenże, *Le titre de „Theotokos” dans la theologie protestante actuelles*, „Ephemerides Mariologicae” 24(1974), s. 371-389. Protestantyzm bardziej niż reszta chrześcijaństwa uwrażliwił się na niebezpieczeństwo niewłaściwego rozumienia tytułu „Matka Boga”; spieszy często z wyjaśnieniem, że nie wolno go rozumieć w sensie ubóstwiania Maryi, i podkreśla z naciskiem, że Maryja jest cielesną, fizyczną, ziemską matką Jezusa w aspekcie człowieczeństwa.

⁵⁷ Thurian, dz. cyt., s. 90.

⁵⁸ W. Beinert, *Drogi i bezdroża mariologii*, Warszawa 1993, s. 13.

⁵⁹ WAT(Tischreden), 1, 925; WA 54, 49, 38-50, 1.

⁶⁰ *M. Rej Postylla*, opr. K. Górski i W. Kuraszkiwicz, cz. II, (reprint), Wrocław 1965, k 304v.

przez Ojca Przedwiecznego na Matkę Jego Syna, *Theotokos*, zawsze Dziewica, Święta, Siostra nasza, Nauczycielka ludu, jest wzorem pokory, wiary, posłuszeństwa Słowu Bożemu, dana nie ku chwale, lecz „Siostra nasza, a nie bogini”⁶¹ W różnych formach życia religijnego ewangelików luteranckich współbrzmiały głosy uwielbienia Boga Ojca za Syna Bożego, który dla naszego zbawienia przyjął człowieczeństwo z zawsze czystej Panny.

W religijności ewangelików podstawą biblijną i teologiczną błogosławienia Maryi, która według Ksiąg Symbolicznych luteranizmu była osobą „najgodniejszą najwyższej czci”, jest Jej Boże macierzyństwo. Wybrana przez Boga Ojca na Matkę Jego Syna unizona służebnica została wyposażona w dary Boże darmo udzielone, wypełniające zapowiedzi Starego Testamentu dotyczące narodzin Mesjasza. Nikt nie może Jej dorównać, ponieważ Jej dzieckiem jest Syn Boga Ojca. Tytuły tworzące obraz Maryi wybranej przez Ojca Przedwiecznego to: *Theotokos*, Matka Pana, Dziewicza Matka, Święta, Nauczycielka ludu, wiary, pokory, miłości, Siostra wierzących w Chrystusa, Figura Kościoła, *dignissima amplissimis honoribus Virgo* – „Najgodniejsza najwyższej czci” Cześć Matki Pana przejawiała się w religijności ewangelików błogosławieniem Maryi, wpatrywaniem się w Jej wzorczość w wierze, pokorze, posłuszeństwie Bogu i Jej naśladowaniem.

IMPLIKACJE PASTORALNE

Każda forma pedagogiki religijnej wskazująca Maryję wiedzie jednocześnie ku tajemnicom wiary. Wiedzie ku tajemnicy rzeczywistego istnienia i działania Boga w Trójcy Jedynej. W Maryi uwidacznia się afirmacja Boga względem człowieka⁶¹. Maryja staje się tak samo drogą do Boga jak i drogą do odnalezienia własnej tożsamości zawartej w planie tego Boga, który jest dobrocią i miłością, względem człowieka (Tt 3, 4).

W religijnym modelu wspólnot protestanckich problem przygotowania Maryi przez Ducha Świętego, wybrania przez Boga Ojca na matkę Jego Syna, zwraca uwagę na potrzebę błogosławienia Jej. Zaś przejawem błogosławienia Maryi jest wpatrywanie się w Matkę Chrystusa jako wzór wiary i życia chrześcijańskiego. Ta forma czci jest wspólną cechą wszystkich Kościołów i wspólnot chrześcijańskich wyrosłych z Reformacji⁶². W protestantyzmie podkreśla się, że

⁶¹ W. Nowak, *Znaczenie pastoralne trendu maryjnego we wspólnotach ewangelickich*, w: tenże, *Matka Pana w religijności ewangelików*, s. 187-223; R. Rogowski, *Maryja jako pierwowzór człowieka wyzwolonego*, „Homo Dei” 36(1976), s. 82-92; W. Beinert, *Dojście do Maryi. Punkty wyjścia dla właściwej naszym czasom czci Maryi*, w: *Cześć Maryi dzisiaj, Propozycje pastoralne*, Warszawa 1992, s. 18-19

⁶² R. Bertalot, *Principali dati dottrinali circa Maria nella tradizione protestante*, w: *Maria nella Comunità Ecumenica*, Roma 1982, s. 103-111.

chrześcijanie otrzymali w Matce Pana wzór, przykład i model właściwego stosunku do Boga Ojca wszystkich ludzi⁶³, Ducha Świętego, który przygotowuje chrześcijanina, bez jego zasług, do przyjęcia łaski, bycia uczniem Jezusa Chrystusa, Syna Bożego. Postawę wobec Boga określa wiara, posłuszeństwo i otwarcie się na Bożego Ducha. Postawę człowieka określa służenie. Maryja to model człowieka wierzącego, zarówno kobiety, jak i mężczyzny, człowieka wierzącego w sposób wzorcowy.

W religijności ewangelików Maryja to wybrana przez Ojca Przedwiecznego Matka Pana, ukazana w Ewangelii jako wzór słuchania słowa Bożego, jako służebnica Pańska wypowiadająca swe „tak” wobec woli Bożej, jako pełna łaski, która sama z siebie jest niczym, lecz wszystko, co ma, otrzymała z łaskowości Boga. Tak więc Maryja stanowi pierwowzór człowieka otwierającego się wobec Boga Ojca na Jego dary, pierwowzór wierzących⁶⁴. Zasadniczą postawą chrześcijan wobec Boga jest wiara. Stanowi ona odpowiedź chrześcijanina na zbawcze słowo Boga Ojca, dlatego jest warunkiem wstępnym przynależności do Kościoła jako wspólnoty zbawienia. Maryja jawi się u początków dziejów Kościoła jako Wielka Wierząca. Nowy Testament wskazuje, że Jej wiara jest odpowiednikiem wiary Abrahama, który stanowi wzór wiary dla Żydów⁶⁵. Aplikacje pastoralne miejsca Maryi w tajemnicy Chrystusa i Kościoła przybliżają chrześcijan do siebie, skłaniając do uprawiania ekumenicznej mariologii.

PODSUMOWANIE

Papież Jan Paweł II w adhortacji *Tertio millenio adveniente* zwraca uwagę na ekumeniczny wymiar Wielkiego Jubileuszu roku 2000 i zadań z tym wydarzeniem związanych. Jednym z nich jest rychle zjednoczenie chrześcijan (nr 34). W tym kontekście Najświętsza Panna, wybrana córka Ojca Przedwiecznego, jawi się wierzącym jako doskonały przykład miłości Boga i bliźniego. Ojciec powierzył Maryi jedyną w swoim rodzaju misję w dziejach zbawienia: misję Matki oczekiwanego Zbawiciela (nr 54). Maryja wybrana przez Ojca dała pełny wyraz pragnieniu ubogich, jaśniejac jako wzór wiary, pokory i miłości dla tych wszyst-

⁶³ Napiórkowski, *Matka mojego Pana*, s. 59; Z. S. Chojnacki, *Kościół ewangelicko-metodystyczny w RP*, w: *Ekumeniczny leksykon Kościołów i Wspólnot religijnych Województwa Warmińsko-Mazurskiego*, red. W. Nowak, Olsztyn 1999, s. 88; tamże: Z. Łyko, *Kościół adwentystów dnia siódmego w RP* (s. 94), W. Gajewski, *Kościół zielonościwkowy* (s. 115), H. Rother-Sawicz, *Kościół zborów Chrystusowych* (s. 122).

⁶⁴ *Evangelischer Erwachsenen Katechismus, Kursbuch des Glaubens*, W. Jentsch i in., Gütersloh 1975, s. 392.

⁶⁵ F. Maussner, *Der Glaube Mariens im Lichte des Römerbriefs*, w: *Maria in Kult*, Essen 1964, s. 11-20; B. Schlink, *Maryja – Matka Jezusa i Jej droga*, Kraków 1983, s. 14.

kich, którzy całym sercem powierzają się Bożym obietnicom (nr 48). Maryjny akcent Wielkiego Jubileuszu Narodzin Jezusa jest też wezwaniem do podjęcia refleksji na temat miejsca Maryi *Theotokos* w zjednoczeniu chrześcijan⁶⁶. Jej misja podjęta w Nazarecie staje się wyzwaniem skierowanym do wszystkich dzieci Bożych, aby wróciły do domu Ojca, wsłuchane w Jej matczyny głos: „Zróbcie wszystko, cokolwiek wam powie” (J 2, 5). Refleksja nad problemem: Maryja przygotowana przez Ducha Świętego, wybrana przez Boga Ojca na Matkę Jego Syna, w religijności ewangelików, wskazuje, że nie ma Kościoła bez Maryi, Matki Pana, *Theotokos*, przygotowanej przez Ducha Świętego, wybranej przez Boga na Matkę Jego Syna.

Chrześcijanie winni brać przykład z Matki Pana jako niewiasty, która trwała w modlitwie, oczekując mocy Bożej i błogosławieństwa, w posłuszeństwie Bogu i współpracy z Bożą łaską. Jej trwanie w modlitwie i gotowość do służby wskazuje drogę do Chrystusa. Jest przykładem drogi, zachowań i postaw dla człowieka wiary. *Theotokos* w Kościołach i wspólnotach protestanckich ma znaczenie bardziej pastoralne niż doktrynalne, stając się tym samym maryjnym trendem pastoralnym w uprawianiu mariologii ekumenicznej przez podkreślanie egzemplaryczności, wzorczości Matki Pana w życiu chrześcijan pielgrzymujących do domu Ojca. Rok Jubileuszowy 2000-lecia Wcielenia Syna Bożego jest wezwaniem do Kościołów chrześcijańskich o rozpoczęcie oficjalnego dialogu ekumenicznego na temat miejsca Maryi w tajemnicy Chrystusa i Kościoła.

Zusammenfassung

Maria ist an die Erlösungsgeschichte gemäß dem Dreifaltigkeitswillen angeschlossen worden und Sie wurde als Mutter der Brüder und Schwestern Jesu von Ihnen bestimmt. Die Christen bekennen mit dem Gemeinglauben aus Maria der Jungfrau geboren und bestätigen zugleich insbesondere Platz der Gottesmutter in der Erlösungsgeschichte.

Aus der Kirchen, die nach der Reformation begründet wurden, ganze Doktrin von Maria hat die evangelische, lutherische Kirche. Maria ist als vorbereitete von Heiligen Geist, demütige Dienerin vom Herrn im Religionsleben vorgestellt, die, annehmend das Wort der ewigen Vaters, wird die ausgewählte Jungfernmutter vom Gottessohn, Königspalast, aus dem der Machthaber ausgegangen ist, der sein Volk befreien wird. Die Gottesmutter, *Theotokos* in der Frömmigkeit der Evangelischen, ist vor allen Mutter von Gott

⁶⁶ Groupe des Dombes, *Marie dans le Dessein de Dieu et la Communion des Saints: I. Dans l' Ecriture (1997). II. Controverse et Conversion (1998)*, Bayard Editions. Paris. Zob. Groupe de Dombes, *First Ecumenical Document on the Virgin Mary*, „The Marian Library Newsletter” 37(1998-1999), s. 3-4.

und Mensch, Mutter des einverlebten Wort, Mutter vom Gottessohn, vom Erlöser der Menschen, Christmutter, ausgewählte vom ewigen Vater.

Maria, demütige Dienerin, wurde mit den Gottesgaben ausgerüstet, die die Versprechungen des Alten Testaments betreffs der Geburt vom Erlöser verwirklichen.

Niemand kann Ihr gleich sein, weil Ihr Kind der Gottessohn ist. Zu den Titeln, die das Bild von Maria in der evangelischen Frömmigkeit bilden, gehören: Theotokos, Mutter von Herrn, Jungfernmutter, Heilige, Volkslehrerin von Glauben, Liebe und Demut, Schwester der Christgläubende, Kirchenfigur. Ihre Mission, die Sie in Nazareth unternommen hat, ist eine Einladung für alle Gotteskinder, damit sie nach Hause von Vater zurückkommen werden. Es führt zur Folgerung, daß es keine Einheit ohne Maria ist, die Gottesmutter, ausgewählte für die Mutter vom Gottessohn von Gott. Theotokos in der evangelischen Kirchen von Gemeinschaften hat mehr pastorale als dogmatische Bedeutung. In dieser Weise bildet man pastorale Tendenz in ökumenischer Mariologie, die Maria als Vorbild für die Christen, die zum Vater pilgern, vorstellt.